

Zadatak 1.

Crtanje i konstruiranje

- Koristeći alat na lijevoj strani nacrtajte tri točke i označite ih P , Q , R . Nacrtajte dužinu, zraku i pravac i redom ih označite s a , b , odnosno c . Nacrtajte kružnicu i označite/imenujte ju k . Mijenjajte položaj točaka i opišite što se događa s dužinom, zrakom, pravcem i kružnicom.
- Otvorite novu stranicu dokumenta (File./Document Options/ Add Page/ Blank Page). Nacrtajte točke A , B , C , D , E , F .
  - Istaknite (selektirajte) točke A i B pa koristeći izbornik u gornjem redu konstruirajte dužinu $\overline{AB}$.
  - Konstruirajte zatim polupravac CD i pravac EF .
  - Nacrtajte točke P i Q .
  - Konstruirajte pravac p koji prolazi točkom P i paralelan je s pravcem EF .
  - Konstruirajte pravac q koji prolazi točkom Q i okomit je na pravac EF .
  - Mijenjajte položaj točaka E , F , P i Q . U kojem su položaju pravac EF i pravci p , q ?
  - Konstruirajte sjecište pravca q i dužine $\overline{AB}$ i označite ga s T_1 . Mijenjajte položaj dužine $\overline{AB}$ i promatrajte točku T_1 . Što opažate?
  - Konstruirajte sjecište pravca q i pravca EF i označite ga s T_2 . Mijenjajte položaj pravca EF i promatrajte točku T_2 . Što opažate?
- Otvorite novu praznu stranicu dokumenta. Nacrtajte točke A , B , C , D , E . Konstruirajte kružnicu k_1 kojoj pripada točka B i čije je središte u točki A . Konstruirajte kružnicu k_2 sa središtem u E polumjera $|CD|$.
  - Istaknite (selektirajte) središte kružnice k_1 , pa ga animirajte (Edit /Action Buttons /Animation/OK)
  - Animirajte središte kružnice k_2 . Opišite gibanje kružnice i usporedite s gibanjem kružnice k_1 .

Zadatak 2.

Prenošenje dužine i kuta

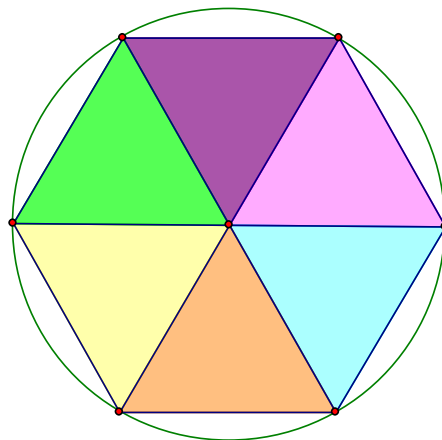
- Nacrtajte dužinu $\overline{AB}$ i pravac p i na pravcu točku C .
  - Prenesite dužinu $\overline{AB}$ na pravac p , tj na pravcu p konstruirajte dužinu $\overline{CD}$ sukladnu s $\overline{AB}$.
  - Konstruirajte polovište dužine $\overline{CD}$ (Istaknite (selektirajte) dužinu; Construct/Midpoint) i označite ga P . Mijenjajte položaj točke B i pratite promjene na slici.
  - Izmjerite duljine dužina $\overline{AB}$ i $\overline{CD}$ (Istaknite (selektirajte) dužine; Measure/length). Mijenjajte položaj točaka A , B . Što opažate?
- Otvorite novu praznu stranicu dokumenta. Nacrtajte točke P , Q , R i konstruirajte polupravce QP i QR .
  - Prenesite $\sphericalangle PQR$, tj. konstruirajte kut ABC sukladan kutu PQR . Mijenjajte položaj točaka R ili P i pratite promjene na slici. Izmjerite kutove PQR i ABC . Mijenjajte položaj točaka R , P . Što opažate?

- Otvorite novu praznu stranicu dokumenta. Nacrtajte točke P , Q , R i konstruirajte polupravce QP i QR .
  - Prenošnje kuta možemo u Sketchpadu provesti jednostavnije. Nacrtajte polupravac p i početnu točku polupravca označite B . Prisjetite se izometrija koje poznajete. Koju izometriju treba primijeniti da dobijemo drugi krak kuta? Što moramo zadati da bismo odredili traženu izometriju? Istaknite točku B i koristite izbornik Transform/Mark Center. Istaknite točke R , Q , P i koristite izbornik Transform/Mark Angle. Istaknite polupravac p i koristite izbornik Transform/Rotate (Marked Angle). Dobiven je drugi krak kuta. Izmjerite mjere kutova PQR i prenesenog kuta. Mijenjajte položaj točaka R , P . Što opažate?
- Možete li prenijeti dužinu korištenjem neke izometrije? Koje? Pod kojim uvjetima? Što moramo zadati da bismo odredili traženu izometriju? Otvorite novu stranicu dokumenta. Nacrtajte dužinu $\overline{AB}$ i prenesite ju koristeći izbornik Transform.

Zadatak 3.

Konstrukcija jednakostraničnog trokuta i kvadrata

- Nacrtajte dužinu $\overline{PQ}$. Konstruirajte jednakostranični trokut ABC čija je stranica duljine $|PQ|$ koristeći:
  - a) prenošenje dužina
  - b) rotaciju.
 Izmjerite duljinu stranice $|AB|$ i izračunajte površinu trokuta ABC . Izmjerite površinu trokuta i «provjerite» da vrijedi formula za površinu jednakostraničnog trokuta.
- Otvorite novu stranicu dokumenta. Nacrtajte dužinu $\overline{PQ}$. Konstruirajte kvadrat $ABCD$ čija je stranica duljine $|PQ|$. Možete li provesti konstrukciju na više načina?
- Napravite sami neku sliku na primjer poput ove koristeći konstrukcije koje ste naučili u ovoj vježbi.

Za nastavnika

Vježbu izvodimo na računalima.

Zadatak 1. Crtanje i konstruiranje

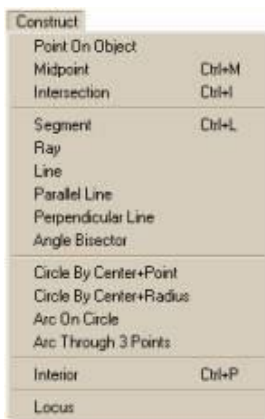
Vježba je predviđena za učenike koji prvi put koriste program Geometer's Sketchpad. Cilj vježbe je upoznavanje s osnovni naredbama kao i uočavanje razlika između crtanja i konstruiranja. Na ove razlike će se upućivati i u sljedećoj vježbi. Također se odmah upućuje učenike na označavanje elemenata na slici, kao i na organizaciju i spremanje dokumenata.

- Koristimo alate za crtanje točke, dužine, polupravca, pravca i kružnice. Koristimo alat za pisanje i označavamo nacrtane elemente.

Budući da računalo automatski dodjeljuje oznake, od učenika se zahtijeva da ih promijene. Dvostruki lijevi klik ručicom za pisanje na element koji želimo označiti otvara prozor u kojem se može unijeti nova oznaka. Isto se može postići tako da istaknemo objekt i odaberemo izbornik Display, Label. Pomicanje točaka mijenja duljinu dužine, položaj pravca i zrake, veličinu polumjera.

- Koristimo izbornik za konstruiranje. Učenicima postavljamo jednostavna pitanja: Što određuje dužinu (polupravac, pravac)? Zatim koristeći strelicu iz alata ističemo (selektiramo) nabrojene elemente i konstruiramo željeni objekt. Uočavamo da je redoslijed isticanja točaka važan za konstrukciju polupravca. Ponovo postavljamo pitanje: Što određuje paralelu (okomicu)? Ističemo pravac i točku i konstruiramo paralelu (okomicu). Mijenjanjem položaja točaka svojstva okomitosti i paralelnosti ostaju sačuvana. Zatim ističemo pravac i dužinu te konstruiramo sjecišta. Treba uočiti da sjecišta dužine i pravca nestaju u nekim položajima, dok sjecište dva neparalelna pravca uvijek postoji. Zato je u većini situacija bolje tražiti sjecišta pravaca jer će u suprotnom slike nestajati u nekim položajima.

- Konstruiramo kružnicu na dva načina. Treba uočiti da je pri konstrukciji pomoću središta i točke važan redoslijed isticanja

točaka. U konstrukciji pomoću središta i polumjera najprije treba konstruirati dužinu $\overline{CD}$, zatim istaknuti dužinu i središte te konstruirati kružnicu. Animiranje središta kružnica može se provesti na više načina. Jedan je pomoću izbornika Display, Show Motion Controller, zatim se istaknu središta i pomoću Motion Controllera pokrene animacija. Učenici će uočiti da se polumjer kružnice k_1 mijenja, a polumjer kružnice k_2 ostaje nepromijenjen.

Zadatak 2.

Prenošenje dužine i kuta

Cilj vježbe je provesti osnovne konstrukcije prenošenja dužine i kuta. Neki će učenici vjerojatno pokušati prenijeti dužinu tako da ju jednostavno kopiraju (Edit, Copy, Paste). Korisno je potaknuti i ostale učenike da pokušaju na taj način i uvjere se da promjena duljine

početne dužine ne utječe na promjenu dužine kopirane. Na taj način se odmah na početku može ustanoviti da kopiranje nije dobar način rada u Geometer´ s Sketchpadu.

- Učenike upozoravamo na formulacije: Nacrtajte –
podrazumijeva se korištenje alata za crtanje; Konstruirajte –
podrazumijeva korištenje izbornika Construct.
Postavljamo pitanje kako bismo konstrukciju prenošenja dužine proveli na papiru i upućujemo učenike da analogno provedu i na računalu. Istaknemo pravac p i na njemu konstruiramo točku C . Konstruiramo kružnicu sa središtem u C polumjera $|AB|$. Konstruiramo sjecišta kružnice i pravca. Jednu od dobivenih točaka označimo sa D . Konstruiramo dužinu $\overline{CD}$. Važno je da učenici uoče potrebu konstrukcije dužine $\overline{CD}$ pa se traži konstrukcija polovišta koja nije moguća ako najprije nije konstruirana dužina. Može se pokazati kako korištenjem izbornika Display, Hide sakrivamo neke dijelove konstrukcije. Promjenom položaja točaka A ili B mijenja se dužina $\overline{AB}$, ali i dužina $\overline{CD}$. Za mjerenje duljine dužina $\overline{AB}$ i $\overline{CD}$ treba istaknuti dužine i koristiti izbornik Measure, Length. Promjenom položaja točaka A ili B duljine dužina $\overline{AB}$ i $\overline{CD}$ mijenjaju iznos, ali ostaju međusobno jednake.
- Analiziramo s učenicima korake konstrukcije prenošenja kuta i zatim ih provodimo na računalu. Nacrtamo pravac p i na njemu konstruiramo točku B . Nacrtamo pomoćnu dužinu r čija je duljina polumjer kružnica, istaknemo dužinu r i točke Q i B te konstruiramo kružnice. Konstruiramo sjecišta kružnice sa središtem u Q i polupravaca QP , QR i pomoću njih tetivu t_1 . Konstruiramo sjecište kružnice sa središtem u točki B i pravca p , jedno od sjecišta označimo sa C . Prenesemo tetivu t_1 tako da je točka C početna, a dobivena točka A krajnja. Konstruiramo zrake BA i BC . Pomoćne dijelove konstrukcije možemo sakriti ili istaknuti pa koristiti izbornik Display, Line Width, Dashed. Za mjeru kuta istaknemo točke P , Q , R i koristimo izbornik Measure, Angle. Promjenom položaja točaka R ili P mjere kutova mijenjaju iznos, ali ostaju međusobno jednake.
- Prenosimo kut jednostavnije pomoću rotacije. Od učenika se očekuje da zaključe kako moraju zadati središte rotacije (točka B) i kut rotacije RQP . Treba pokušati zadati točke drugim redoslijedom PQR . Za mjeru kuta treba konstruirati točku na drugom kraku kuta.
- Slično dužinu možemo prenijeti korištenjem translacije pod uvjetom da je pravac na koji prenosimo dužinu paralelan sa zadanom dužinom. Nacrtamo točku T i konstruiramo pravac paralelan s dužinom $\overline{AB}$. Translacija je određena vektorom translacije. Istaknemo točke A , B i koristimo izbornik Transform, Marc Vector za zadavanje vektora translacije. Zatim konstruiramo točku C na pravcu, istaknemo točku C i transliramo ju (Transform, Translate). Mijenjanjem položaja točke B , mijenja se i dužina $\overline{CD}$ ali ostaje paralelna sa $\overline{AB}$ i jednake duljine.

Zadatak 3.

Konstrukcija jednakokraničnog trokuta i kvadrata

Cilj zadatka je konstrukcija jednakokraničnog trokuta i kvadrata na dva načina: prenošenjem dužina i rotacijom. Nadalje učenici se upoznaju s korištenjem kalkulatora u Geometer´ s Sketchpadu te načinom «provjeravanja» formula promjenama početnih vrijednosti.

- a) Učenike navedemo da opišu korake konstrukcije jednakostraničnog trokuta koje bi provodili u konstrukciji na papiru. Zatim iste korake provedemo na računalu. Nacrtamo pravac p , na njemu konstruiramo točku A , konstruiramo kružnicu sa središtem u A polumjera $|PQ|$. Konstruiramo točku B kao sjecište kružnice i pravca. Konstruiramo kružnicu sa središtem u B polumjera $|PQ|$. Konstruiramo točku C kao sjecište dviju kružnica.
- b) U razgovoru s učenicima zaključimo da najprije treba konstruirati stranicu $\overline{AB}$ (prenošenjem dužine) koju ćemo zatim rotirati oko točke A za kut od 60° . Točku A definiramo kao središte rotacije. Istaknemo dužinu $\overline{AB}$ zajedno s rubnim točkama i rotiramo koristeći izbornik Transform, Rotate, gdje za mjeru kuta upišemo 60° . Slika stranice $\overline{AB}$ je stranica $\overline{AC}$, pa preostaje još samo konstruirati dužinu $\overline{BC}$. Možemo s učenicima ponoviti da smo kut rotacije definirali na dva načina: označavanjem kuta u prethodnom zadatku i upisivanjem mjere kuta u ovom. Površinu trokuta računamo koristeći izbornik Measure, Calculate. Zatim konstruiramo nutrinu trokuta ABC i mjerimo njegovu površinu. Učenici mijenjaju duljinu dužine $\overline{PQ}$ pri čemu se mijenja mjera površine i izračunata veličina površine, ali one ostaju međusobno jednake.
- Konstrukcija kvadrata provodi se slično konstrukciji jednakostraničnog trokuta na dva načina: prenošenjem dužina i povlačenjem okomica ili rotacijom jedne stranice za 90° .
- U posljednjem dijelu zadatka učenici će sami konstruirati neke likove. Može ih se potaknuti da pokušaju napraviti i neku animaciju.